

האזיר והמחלות

הכמה חדשות שעתידין עוד להתגלות בעזרת החקירה והדרישה. זאת היא מטרת חכמי הטבע בזמננו זה, ובשפטנו מהעבר אל העתיד לא נשנה אם נחליט כי סוף סוף יצליח להם להגיע למטרתם.

אחרי אשר עלה ביד החכם עהרענבערג למצא את גרגירי אבק-השמש ולהתחקות על טבעם, ומצא בהם גלמי צמחים ובעח"י הנשאים על כנפי האזיר וחדורים בכל מקום אשר ירד שם האבק ההוא, החלו החוקרים לחקור ולדעת פעולת החומרים ההם על בריאות האדם. טרם כל דבר נסו במסה לדעת כמות החומרים בעל אברים הנמצאת בתוך החומרים המינעראלים אשר רבו מהראשונים בתוך אבק השמש אשר בתוך האזיר. תוצאות החקירה היא שונות היו במקומות שונים. החכם עהרענבערג מצא כי בתוך אבק השמש אשר בעיר בערלין וסביבותיה כמות החומרים בעלי אברים שוה היא לכמות אלה המינעראליים. לעומתו מצא החכם טיססאנדיר בפאריז רק שלשים למאה מהחומרים בעלי אברים בתוך האבק אשר שם. החכם הגדול פראפעסאר קאהן הנזכר חקר ומצא כי בעיר ברעסלויא יבלע איש

בכל יום אלף גרגירי חומרי כמהין המסוכנים המעורבים בתוך אבק השמש. והנה אם הי' בכס החומר המזיק ההוא להתרבות בתוך הריאה כטבעו בהאזיר, אז היה נמלא כל בית קבול החזה בזמן קצר במטוה חוטי הכמהין ולא הי' יכול לחיות עוד. מזה נראה כי תכונת הריאה איננה מניחה להחומר ההוא להתגדל ולהתפשט לפי טבעו. להגיע עד שורש הדבר ותכליתו, נחוץ לדעת אם יש יחס והצטרפות בין מצב האזיר בימים ידועים לתכונת מצב האדם בזמן אשר מחלות מתדבקות שוררות הין החיים, יען רק אז נדע אל נכון כי סיבת המחלות מקורה בתוך האזיר.

ממשלת ענגלאנד היתה הראשונה אשר שמה לבה על הענין הגדול ההוא לבדוק את האזיר בבדיקה יתרה בכל יכלתה. למטרה זו שלחה בשנת 1821 שנים רופאים מבחירי חכמי הרפואה אשר במלכותה והם הח' קונינגהאם ולעווים, לעיר קלקוטא אשר בהודו המזרחית ששם לא תחדל מחלת החלירע לעולם לתכלית התחקות על שרשי

...תוצאות חקירת הפראפעסאר קאהן מברעסלויא הודענו לקוראינו. למען האמת מוכרחים אנחנו להודות כי בכל הגדולות והנפלאות שגלה לנו המיקראסקאפ (כלי מגדיל הראיה), מזמן ההתגלות הנפלאה של החכם הגדול עהרענבערג עד היום הזה בנוגע להחכמות וידיעת צבאי השמים בכלל, בכל זאת ביחוס העיקר הגדול הנרצה לנו כעת עוד לא בא המיקראסקאפ עד תכונתו ורחוקים אנחנו מהמטרה. בזה עודנו עומדים על סף ההתגלות. עד היום נוכל לומר כי נעשתה רק התחלה נמרצה בענין הגדול שאנו דנים עליו כעת, ונוכל לקות כי עוד יצליח להחכמים למצא חדשות ונצורות אשר יוליונו למטרתנו הנשגבה לדעת טבעי כל החומרים הזרים המעורבים בתוך האזיר.

ים-האזיר המתנועע תמיד והמקיף את כל כדור הארץ צורר בכנפיו חומרים לאין מספר אשר אין בכח המיקראסקאפ לבא עד תכונתם. בשימנו אל לבנו כי מהות כל הנחלים הרבים והעצומים בתבל ארצה השופכים מימיהם אל הים הגדול איננה דבר אחר רק קיטור המימי (וואסערדאמף) העולה מן הים לתוך האזיר והוא מורידהו ארצה

למקומות הנשאים על הארץ בתכונת מים השנים חתר חלילה לתוך הים שמשם לוקחו, אז נוכל לשער בדמיונו את המון הרב והעצום של האדים המימים ההם הנשואים על כנפי האזיר. לעומתם במה נחשבו גרגירי אנק השמש בכל קלפות חומריהם? – ידיעת הנתוח הספקטראלי שנתגלתה עתה לפני עשר שנה הראתה לנו לדעת כי חלקי מי הים המתהווים לקיטורים ועולים למרום האזיר לוקחים עמם גם חלקי מלח ומפזרים אותם על הארץ במרחק הרבה מאות פרסאות. גם חוש ריחנו מגיד לנו כי נמצאים בתוך האזיר קיטורים כאלה אשר אין בכח המיקראסקאפ לראותם יען אינם נראים רק מורגשים ע"י חוש הריח. למען דעת בבירור מהות ותכונת כל החומרים הזרים המרחפים בתוך האזיר והמזיקים לבריאותנו ע"י בואם לתוכנו דרך אברי הנשימה, נחוץ לזה, לא לבד הטבת כלי מגדיל הראיה, להגדיל כח ראותו ביתר שאת ועת, אבל גם להרחיב גבול ידיעתנו בטבעי החומרים הקיטוריים הנמצאים באזיר ע"י תחבולות

כלי מגדיל הראיה היותר גדול. מפני זה כמעט ברור הדבר כי האויר הרטוב והחם אשר בקאלקוטה מוכשר יותר להרבות בתוכו את החומרים המעופשים יותר מאשר הוא בטבע אויר ארצותינו. אך בנוגע להעיקר הדרוש לחפצנו: להעריך מספר החולים במחלת החלי-רע אל המצב האוירי המתחלף תמיד ולהגיע עי"ז לסיבת המחלה, לא הצליח גם להחכמים ההם להציל דבר אמת. מזה נראו כי נמצאו בתוך האויר חומרים אחרים מסבבי המחלה אשר לא נתגלו עוד בין החיים.

מכל האמור נראה כי המטרה שהציבה לה ההכרה הטבעית בזמננו זה בענין הנזכר תפרד לשני ראשים: לדעת ביתר שאת מאשר עד היום את תכונת כל התערובות הזרות הנמצאות בתוך האויר, וזאת שנית להכיר בהכרה ברורה את פעולת התערובות ההן על בריאות האדם בבואן לתוכו באמצעות כלי הנשימה. מובן הדבר כי מכשולים רבים מונחים עוד על הדרך הזו והם חסרון האמצעים הדרושים להגיע על ידם להמטרה כחפץ לבנו. (המשך יבא).

המחלה היא ולדעת סיבתה העצמית. הח' קונינגהאם הכין לו מקומות מצפה בחצרות שני בתי סוהר אשר באחד מהם ישבו אלף ובתוך השני ב' אלפים אסורים. מלאכתו העקרית היתה להתבונן על מצב האויר ביחוסו אל מספר החולים אשר תדבק בהם המחלה ההיא מדי יום ביומו. דם עינו החדה על גלמי החומרים הדקים מן הדקים המעורבים בתוך האויר, להבדילם למיניהם השונים, לדעת את אלה מהם שיש בכחם להזיק אל האדם ולהגיע באופן זה אל מטרת החקירה לדעת בבירור את החומרים המסוכנים שהם הסיבה הראשית למחלה ההיא. במשך שבעה חדשים חקר ודרש בדבר זה. תוצאות חקירתו והתבוננותו היו: ראשונה נוכח באין כל ספק כי באמת נמצאים בתוך האויר בקאלקוטה חומרים נפסדים שיש בכחם להמית את האדם בבואם לתוך גופו באמצעות האויר ע"י כלי הנשימה. מספר החומרים ההם שונה הוא מדי יום ביומו. לפעמים נתרבו בתוך האויר ביום אחד על אחת עשרה מאשר היו ביום העבר. חמרי הכמהין המסוכנים מרובים היו לפעמים כ"כ עד כי מלאו את חלל האויר בחוטים מעשי ארג וקלעות, ונראו רק ע"י

שלושה מיני סופרים

גם שמש לא ראו ולא ידעו נחת – ומאומה לא ישאו בעמלם שיעמלו תחת השמש. וגם כי יזעקו וישועו אין להם שומע, אין מי יפנה אליהם לחמלה עליהם, עוד זאת כי תפלתם תהי להם להטאה ומשנה קלון וכלימה יירשו חלקם. – ומשבח אני את הסופרים שכבר מתו מהחיים אשר הם בחיים עדנה, כי המתים אינם יודעים רע; במתים חפשי מחמת מקנאים ולעג השאננים. שם משכילים חדלו רגז, ושם ינוחו יגיעי כח – אבל אי להם להיחידים השרידים הנהלכים כצל עלי אדמות עם יושבי חלד,

היושבים בשפל בבית אפל מזי רעב ולחומי קור, היושבים כפופים אל שלחן רעוע, אשר אפסו מסגרותיו, לבם עליהם יכאב ונפשם עליהם תאכל מעצה רעה ויגון, וידיהם מלוכלכות בדיו וכותבים בדמע ועימיקו עצות להיטיב מצבם של ישראל אחיהם הנתונים בצרה ובמצוקה, ומתן שכרם בצדם – לעת זקנתם הרשות בידם לסבב ערים ולהתדפק על דלתות בתי ישראל להתרפס לפני כל בער וגם רוח, כי יקנה בכסף נמאס את ספרם אשר הקריבו בשבילו חלבם ודמם וחצי ימי שנותיהם ויותר מחצי, הכל במאור עיניהם – זו השכלה, וזה שכרה! ואחרי כ"ן מה יתאוון גבר משכיל על סופרינו חכמינו על כי אינם

שלושה מיני סופרים הם: סופרים חיים, וסופרים מתים, וסופרים האוכלים פרותיהם בעוה"ז ונוחלים שם טוב לעוה"ב אחרי מותם. אנו בני ישראל אין בידינו משלות הסופרים האחרונים, אלא מיסורי שני המינים הראשונים, ואלו הם: סופרים חיים וסופרים מתים. סופרים מתים כיצד? הם אותם הסופרים שכבר מתו ועוד אינם למעמסה למהלכי שתיים בארצות החיים. הם הגדולים במיתתם יותר מבחייהם, "ואחרי מות קדושים יאמר להם", לשמם ולזכרם כלו אומר כבוד. אחינו בני ישראל

הרחמנים יחוננו עפרם, סופרינו המצוינים יציבו למו "ציונים", "אלוני בכות", "אבני זכרון", וכו' וכו'... משוררינו ומליצינו ישתדלו בכל מאמצי כחם, להמתיק להם מר המות במנעמי נאומיהם בשיריהם במליצותיהם, ויסופר לדור אחרון על עפר יקום, חין ערכם וטוב פעלם, ואהרי "עורם נקפו זאת": סוף דבר – יבחרו להם מקום שם קבר ויחחרו לטמנם עמוק עמוק בל יקומו ומלאו פני תבל ספרים וסבבו בשוק הסופדים. סופרים חיים כיצד? – הם הסופרים אשר בארץ שהם בחיים עדנה, ההולכים קדר בלחץ החיים המרים ממות, אשר מבקר לערב יכתו המציאי להם לנפשם לפי הטף, ובלילה שנה בעיניהם אינם רואים,

האלה: שפת עברית שפה מתה היא וכו' בידוע שהוא ע"ה בור וגס רוח. וזה בדוק ומנוסה בעשרה נסיונות!

אפס לבשתנו באחת יבערו ויכסלו גם איזו ממבני דבר ברבאו כמעט לאמר: מה היא התועלת אשר תוכל לצמוח לבנינו מלמוד ש"ע והלא נכריה היא וכאלה רבות עמם... מי יתן וישיבו הם אל לבם, כי ישנם עוד דברים גרועים ומגונים גם מלמוד ש"ע את אשר לא ימנעו בניהם מעשותם, הבלתי מביאים גם הם כל תועלת למו, כולא האי ואולי?... וזה לא נכחד מהם, ומדוע זה נפל הגורל רק על למוד ש"ע לדחותה בשתי ידיים. מדוע אפוא צרה עיניהם כ"כ להציל לבניהם שעה קלה ביום ללמוד ש"ע למען אשר ידעו לכה"פ כי עברים הם, ולא ישכחו צור מחצבתם? או היאמינו כי יצאו ידי חובתם בלמודי הדת שילמדו עתה בבתי הגימנאזיום? ישגו הרבה מאד אם יחשבו כזאת! – אך אשאלם גם אני איזו תועלת תצמח, לפי"ד, להפולנים למשל, כי יקדישו ויעריצו כ"כ את שפת לאומתם וספרותם וכי ערבים עליהם דברי סופריהם מכל מחמדיהם? לאיזו תועלת עמדו כקיר ברזל בעד שפתם ואמונתם ולא יאבו להמירן בכל הון ובקולי קולות, ואף אם באמת אין בין אמונתם להאמונה המתוקנת בלתי אם כפסיעה אחת קטנה? איזו תועלת תעלה להם את אשר בשבהם ובלכתם בצאתם ובבואם ידברו קבל עם בשפת לאומתם דוקא ולא יתבוששו, ובשם "פולני" יתאמרו ויתפארו ועמו יכבדו. בעת אשר הפראנטיים הבורים שלנו אם אך יספיקו לבטא שתיים שלש מלים רוססית יבוששו בשפת-לאומתם ופניהם יחורו אם בשם יהודי יכוננו ואשר לזאת הנם משתדלים להסב ולהמיר שמותם בגוייהם ללשונותם. יחזו נא אלה ויבושו, יבואו ויקחו מוסר. הפולנים כשפנים עם לא עז הנמו ויבינו לעשות חזק וקיום ללאומתם בספרותם ושפתם – ישראל לא ידע, בני עמנו לא יתבוננו חובתם ללאומתם. אוי לאותה בושא אוי לאותה כלמה!.

אך הבל יפצה פיהם! לא כן בדיהם, שקר הם דוברים, (וזאת היא נחמתנו) לא נכריה היא שפתנו הקדושה, לא מתה ולא תמות. חיה תחיה למרות רוח שונאיה ומנדיה כימי ישראל על הארץ, והם – אם יאבו ואם ימאנו. ואם חיה היא בלב יחידי סגולה בעמנו דינו. חכו מעט, בזמן קרוב או לאחר זמן קצר ראה תראו כלכם ונוכחתם כי שגיתם הרבה מאד. עוד יבוא יום, והיום ההוא לא ירחק חוק, ותנחמו ממחשבת פיגול זו. יבוא יום והנה הוא עומד אחר כתלנו, ויכירו וידעו ויודו כלם כי לולא שפת קדשנו שהיתה לנו, הודות לסופרינו משכילינו שמסרו נפשם על קדושת שמה – אזי כבר שטפונו המים הזדונים, אזי כבר ספתה תמה לאומתנו מן בלהות, ולא יזכר שם ישראל עוד, כי עלוה היא האומה שאין לה כתב ולשון לאומי, בזויה היא מאד, והשפה המתה אשר אמרתם, היא המיוחדת המאחדת לבם של ישראל כאחד בכל ארצות פזוריהם. כי השפה המדוברת תשתנה ותימר מהר בהמיר ארץ ובשנוי מקום כידוע ליודעי העתים; והנה זה באו רבים מבני עמנו לכלל דעת פה ושם, ויכחו למרות רוחם, כי חנוך בנינו כמו שהוא עתה בעמנו מאבד אותם לדעת, וכי הפסיעה הגסה שצעד קדימה נטלה החצי הגדול במאור עיניהם, כי על כן הם חותרים עתה בכל עז להחזיר העטרה ליושנה בטרם עבר מועד, ולא בסתר דברו אנשים חכמים וידועים כי הימים הראשונים היו טובים מאלה. <...> (סוף יבא)

נזהרים בדבריהם מתת לפני הקוראים דברים שאין בהם רוח חיים? מה יתאוננו הקוראים הנכבדים על המולי"ם המולים, כי לא ימלאו חובתם כהמולי"ם הבלתי מולים בזשורנאליסטיקע שלהם? היש להם עוד צדקה לצעק עליהם או לדרש מהם כי יפחו רוח חיים בדבריהם – אם הם בעניותם כמתים נחשבו וחייהם אינם חיים. הן גזרתם קשה משל פרעה, אמצעים לא יתנו להסופרים, וספרים ומאמרים מועילים וערבים אומרים להם עשו! ומה יעשו ראשונה הזשורנאליסטים העברים במעט הכסף הנקבץ על יד בדי עמל ותלאה ובקולי קולות, אם להחיות נפשם ונפשות ביתם כי ירעבו או לתתם לסופרים מובהקים בשכר שיכתבו למו מאמרים ערבים ומועילים תמידים כסדרם? ואין לשכח כי גם הסופרים אוכלים ושותים כבני אדם המה, ובזמן שהבטן ריקה אי אפשר לפנות לב לבטלה ולהתעסק בדברים ספרותיים. ועתה, אל מי ידמו וישוו את סופרי ישראל, מחבריהם ומוליהם?

הספרות והעם, חבורם הוא נר אלהים בארץ. הספרות היא להב מתפרד מלבות הסופרים אשר נתן ה' את רוחו עליהם, והעם פתילה נפתלת מאישים פרטים. הקוראים המשכילים שבו – אבוקה שואבת אורה, והעשירים – שמן זית זך, בהסכמותם והצמדם יחד ותמלא הבית כלו אורה, ובהפרדם ידעך נרו באשון לילה ואפלה. אדבר בשפה ברורה: כל עם ועם כאשר הוא מתחילת היותו כגוף בלי נשמה הנהו בתבל כי עיר פרא אדם יולד, ורק הסופרים המשכילים באמצעות הספרות נותנים נשמה לעם עליה ויפחו רוח חיים בקרבו. באפס עצים תכבה אש ובאפס עזר מעשירי העם יתמו הסופרים מן הארץ. גם הרוח מלפניהם יעטף ונשמות אשר עשו, והעם ישאר פרא ופרע כשהיה. ואיך לא יחוש כל אשר נשמה באפו לחוס על פליטת סופרינו רוח אפנו אשר מפיהם אנו חיים, לשום שארית לספרותנו ועמה ללאומתנו ולא יכבה נר ישראל! קוראים משכילים! לבי ולבכם יודעים כי גדולה שנאתם של הבורים מעבר מזה והמהבילים מעבר מזה לסופרי ישראל ומשכיליהם יותר משנאתם של א"י לישראל. אלו ואלו באיבה יהדפום. בידעם נגעי לבכם כי – לבשתם וכלמתם – לא ידעו ולא יבינו שפת לאומתם והסופרים באו אליהם להזכיר את עונם ולגלות מערומתם, ואשר לזאת יחפשו עולות ויבקשו תואנות לאמר: "שפה ישנה" שפה מתה היא והדבור אין בה, וכדומה. (דמיונם כמשל השועל והענבים). האבות יביעו אולת, והבנים מעלים גרה והאמות מסכימות על ידיהם. הוי בווערים בעם! מתי תשכילו? עד מתי לא תחדלו מזמר את הזמר הישן הזה השורט שרטת בנפש כל איש אשר שאר רוח לו? רב לכם טחל טפל! מה לכם אתם אומרים "שפת ישנה שפה מתה" כאילו את השפות החיות יודעים אתם? את מי הגדתם מלים? הכל יודעים ומכירים בכך אתם הדורשים דרשות של דופי כאלה כי כרככם רבי תורתכם למדתם מעל שלטי החנויות, וכי גם בשפת ארצנו אשר בלעדה אי אפשר להתקיים בזמן הזה, ואשר בה תצפצפו ותפטפטו את עולליכם, לבל ידעו כי ממעי יהודה יצאו, גם בה יש לכם ידיעה כמלא חודו של שכין ולא יותר, והמלומדים הגמורים יכירו ויקירו את שפת קדשנו, ואתם מה? ואנשים כמו אלה עוד יעזו פנים ויארכו לשון לחרוץ משפט על שפת קדשנו ולשפוך בוז וקיקלון על כבוד סופרינו וספרותנו, אוי מה היה לנו? ע"כ סימן זה יהי מסור ביך קורא חביב: אם יאמר לך אדם מישראל כדברים